



@fosselat

پیروزی مستضعفان بر مستکبران

موضوع

سنت عمومی خداوند، در

پیروزی مستضعفان بر مستکبران

[تدبیر در آیات ۵ و ۶ سوره قصص]

تهیه شده توسط استاد علی رجبی

پیروزی مستضعفان بر مستکبران



دشمن نظام اسلامی نمی‌تواند بفهمد که در عالم بشر غیر از محاسبات و مناسبات سیاسی یک محاسبات و مناسبات دیگری هم وجود دارد که آنها قادر به فهم آن نیستند، آنها سنت‌های الهی است.

[دیدار با مسئولان قوه قضاییه - ۱۴۰۱/۴/۷]



- ۱- اراده تکوینی و سنت عام و جامع الهی
- ۲- گزیده تفسیر آیات ۵ و ۶ سوره قصص
- ۳- واژگان کلیدی
- ۴- مراد از "اراده" در آیه ۵ سوره قصص
- ۵- معنای "منت"
- ۶- نعمت های بزرگ و مهم در قرآن
- ۷- انواع مستضعف
- ۸- مراد از مستضعفان
- ۹- نعمت های خداوند برای مستضعفان
- ۱۰- وارثان زمین
- ۱۱- حفظ ارزشهای دینی، به وسیله مکانت در زمین
- ۱۲- **سوال:** سوره قصص آیه ۵ چگونه بر ظهور حکومت مهدی (ع) دلالت دارد؟
- ۱۳- موسی و فرعون زمانت را بشناس!
- ۱۴- آینده از آن مستضعفان [بازگشت حق به صاحب آن مهدی (ع)]
- ۱۵- پیام های مهدوی آیه ۵ و ۶ سوره قصص

اراده تکوینی و سنت عام و جامع الهی



@fosselat

و نُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُوا فِي الْأَرْضِ

ما می‌خواهیم

بر مستضعفان زمین منت نهیم

و آنان را پیشوایان قرار دهیم

و نَجْعَلَهُمْ الْوَارِثِينَ (۵) و وارثان روی زمین قرار دهیم!

و نُمْكِنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ

و حکومتشان را در زمین پابرجا سازیم؛

و نُرِيَهُمْ

و نشان دهیم!

به فرعون

و هامان

و لشکریانشان ،

و هَامَانَ
و جُنُودَهُمَا

مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ (۶) آنچه را از آنها [= بنی اسرائیل] بیم داشتند

گزیده تفسیر آیات ۵ و ۶ سوره قصص

@fosselat

سنت تغییرناپذیر الهی، پیروزی نهایی مستضعفان بر مستکبران در هر دوره و سرزمینی است. خدای سبحان این سنت را در قالب داستان موسی علیه السلام و فرعون بیان کرده و آن را مثالی برای همه مستضعفان و مستکبران نهاده است.

فرعون می خواست بنی اسرائیل را به نابودی بکشاند ولی اراده الهی بر نجات آنان بود، پس قدرت و نعمتی را که آل فرعون را گمراه ساخته بود، از آن ها گرفت و به بنی اسرائیل داد و آنان را پیشوایان و وارثان زمین کرد و به فرعون و هامان و لشکر یا نشان آنچه را هراس داشتند و بر آن اساس، بنی اسرائیل را به استضعاف و نابودی کشانده بودند، نشان داد.

=> این اراده تکوینی و سنت عام و جامع الهی، گذشته، حال و آینده و همه امت ها را در بر میگیرد، چنان که

۱- پیروزی مسلمانان بر مشرکان در دوران پیامبر اعظم (ص) مصداق این سنت بود.

۲- و پیروزی نهایی مستضعفان جهان بر مستکبران در دوره ظهور امام زمان علیه السلام نیز مصداق جامع و کامل آن خواهد بود.

واژگان کلیدی آیه ۵ سوره قصص



@fosselat

۱- **نُرِيدُ**: فعل مضارع باب افعال یعنی ما می خواهیم

۲- **نَمْنٌ**: از فعل مَنَّ ، يَمُنُّ ، مَنَّهُ در این جا به معنای :
نُعمِ نِعْمه عظیمه : ما می خواهیم نعمت بزرگی را به آنها ببخشیم .
راغب ، "مِنَّت" در این جا به معنای مَنَّت عملی است ، یعنی بخشش نعمت عظیم .

۳- **أَسْتَضِعِفُوا**: فعل ماضی مجهول از باب استفعال
به معنای **جُعِلُوا فِي الضَّفِّ** (کسانی که در ضعف قرار داده شده و مورد ظلم و آزار و اذیت قرار گرفتند)

۴- **أَيِّمَةً**: جمع امام به معنای پیشوایان
امام: در لغت کسی یا هر چیزی که مورد اطاعت قرار گیرد حق باشد یا باطل . مانند سران کفر
فَقَاتِلُوا أَيْمَةَ الْكُفْرِ (توبه ۱۲)

ولی در بعضی آیات ، این واژه در یک معنای خاص به کار رفته است . مراد از آن کسی است
که از طرف خداوند مقام و منزلتی ویژه به او عطا شده است .
قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا (بقره ۱۲۴)

۵- **نُمَكِّنَ**: فعل مضارع از باب تفعیل به معنای استقرار همراه با قدرت و عزت و سربلندی .
درباره ذوالقرنین : **إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا** (کهف ۸۴)

مراد از "اراده" در آیه ۵ سوره قصص

خداوند متعال دو نوع اراده دارد :

اول : اراده تکوینی : آن است که به محضی که خدا اراده کند ، مراد موجود می شود :

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ (یس ۸۲)

و گرنه ، تخلف مراد از اراده می شود که نسبت به خداوند قادر و حکیم محال است : چون دلیل بر عجز و ناتوانی خداوند است .

دوم : اراده تشریحی : آن است که خداوند اراده می کند انسان ها با اختیار و انتخاب خویش در سیر مستقیم و صراط حق قرار می گیرد .

اگر این نوع اراده ، جایی محقق نشود ، اشکالی بر خداوند وارد نمی شود .

مانند اراده تشریحی اقیموالصلاه ، آتو الزکاه ، و ...

مانند تشریح وضو و غسل (مایده ۴)

=> حال مراد از این "اراده" در آیه "ثُرَيْدٌ" ، "اراده تکوینی" است ، یعنی این قضیه حتما باید اتفاق بیافتد .

نَمْنٌ: فعل مضارع از ماده "منن" به معنی "وزنه مخصوصی که با آن وزن می کنند" سپس به هر نعمت سنگین، بزرگ و گرانقدری اطلاق می شود.

* مَنْت دوگونه است:

۱- جنبه عملی: که به معنی بخشش نعمت گرانقدر، ممدوح است که مَنْت های الهی از این قبیل است.

۲- جنبه لفظی: که مذموم است مانند مَنْت بعضی انسانها در انفاق کردن.

مَنْت زبانی مانند **يَمْنُونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمْنُوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُمْ (حجرات ۱۷)** و امتنان در جایی صورت می گیرد که فرد حقی نداشته باشد، بلکه فعل در حق او صرفاً از روی تفضل انجام شده باشد.

مَنْت: راغب گفته در اصل به معنی "سنگینی" است از همین روی واحد وزن را در سابق "مَنْ" می گفتند. مَنْت: نعمت سنگین

در آیه <= 5 قصص: می خواهیم به آنان که در زندگی ضعیف شمرده شدند، نعمتی بدهیم که از سنگینی آن گران بار شوند.

نعمت های بزرگ و مهم در قرآن

@fosselat

با اینکه همه نعمت ها ، از جانب خدا است و بندگان در هر نعمتی ، رهین منت او هستند ، لکن در خصوص چند نعمت ، تعبیر به منت فرمود که طبعاً از اهمیّت بالای آن حکایت دارد ، از جمله :

- ۱- نعمت اسلام : كَذٰلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنْ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوْا... (نساء ۹۴)
- ۲- نعمت نبوت: لَقَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ اِذْ بَعَثَ فِيْهِمْ رَسُوْلًا... (آل عمران ۱۶۴)
- ۳- نعمت هدایت : بَلِ اللّٰهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ اَنْ هَدٰكُمْ (حجرات ۱۷)
- ۴- نعمت حاکمیت مومنان: وَنُرِيْدُ اَنْ نَّمُنَّ عَلَى الَّذِيْنَ اسْتَضَعِفُوْا فِي الْاَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ اٰيَةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِيْنَ (قصص ۵)

=> در روایات بسیار

حضرت مهدی علیه السلام و حکومت آن بزرگوار در آخرالزمان مصداق اتمّ این آیه (۵ قصص) معرفی شده است .

مستضعف (ضعف) : کسی که او را به ضعف کشانده و در بند و زنجیر کرده اند .

کسی که نیروهای بالفعل و بالقوه دارد ، اما از ناحیه ظالمان و جباران ، سخت در فشار قرار گرفته است .

- مستضعف اقسامی دارد :

۱- مستضعف فکری

۲- مستضعف فرهنگی

۳- مستضعف اقتصادی

۴- مستضعف اخلاقی

۵- مستضعف سیاسی



=> آنچه قرآن بیشتر روی آن تاکید کرده است ، **مستضعفان سیاسی و اخلاقی** است .

بدون شک جباران مستکبر ، برای تحکیم پایه های سیاست جابرانه خود ، قبل از هر چیز سعی می

کند قربانیان خود را به استضعاف فکری و فرهنگی بکشانند ، سپس به استضعاف اقتصادی ، تا قدرت

برای آنها باقی نماند و فکر قیام و گرفتن زمام حکومت را در سر خود نپرورانند .

مراد از مستضعفان در آیه ۵ سوره قصص، فقط مومنان راستین بنی اسرائیل اند، نه همه بنی اسرائیل، چون:

اولاً: در میان آنان افراد ناصالح نیز بودند که به موسی (ع) چنین گفتند:

يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ... (اعراف ۱۳۸)

وبه عذاب الهی گرفتار شدند: يَتِيهُونَ فِي الْأَرْضِ... (مائده ۲۶)

ثانیا: تعبیر "وارثین" نیز تنها بر مومنان صدق می کند، زیرا کافر وارث خدا نیست، وارثان الهی، انسان های صالح اند که برای مقام امامت شایستگی دارند. "نَجْعَلُهُمُ أُمَّه"
 => مقام امامت به هر کسی داده نمی شود و تنها آنان که در ملکوت آسمان عظیم باشند، شایسته چنین مقامی اند.

از چهار جمله

- ۱- نَجْعَلُهُمُ أُمَّه
- ۲- نَجْعَلُهُمُ الْوَارِثِينَ
- ۳- نُمْكِنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ
- ۴- نُرِي فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ

=> فهمیده می شود که این مستضعفان، فقط در زمین مستضعف اند، وگرنه در ملکوت و نزد فرشته ها، عظیم و مستعظم اند، بنابراین مستضعف مطلق نیستند و سه ویژگی ۱- امامت ۲- وراثت ۳- مکانت، نشانه های عظمت آن هایند.

نعمت های خداوند برای مستضعفان



@fosselat

نعمت بزرگی که خداوند اراده کرده شامل حال مستضعفان کند
شامل **چهار نعمت** است :

۱- آنان را پیشوای در روی زمین قرار می دهد : **نَجْعَلَهُمْ أُمَّةً**

۲- وارث مستکبران می گرداند : **نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ**

۳- به آنان قوت و قدرت و حکومتی پا بر جا خواهد داد : **نُمَكِّنْ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ**

۴- طعم ذلت و عذاب را به مستکبران خواهد چشاند :

نُرِي فِرْعَوْنَ وَ هَامَانَ وَ جُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ (قصص ۶)



@fosselat

قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ **لِقَوْمِهِ** گفت موسی (ع) به قومش

كَمُوسَىٰ لِقَوْمِهِ گفت موسی (ع) به قومش

وَأَصْبِرُوا **وَأَصْبِرُوا**

و شکیبایی پیشه کنید

لِقَوْمِهِ = إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ

چرا که به یقین زمین ملک خداست، حال آنکه آن را به هرکس از بندگانش که بخواهد واگذار می کند

وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ (اعراف ۱۲۸)

و عاقبت (نیک) برای خودنگه داران است.

پیام ایه = رمز پیروزی به دشمن، استعانت و توکل به خدا و صبر و پایداری است.

وَأُورِثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ

و به میراث دادیم گروهی را که

كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا

همواره ناتوان شمرده می شدند (بنی اسرائیل) مشارق زمین و

الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا

مغرب های آن را که برکت نهادیم در آن

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ

و کامل شد سخن (وعده) پروردگار تو به نیکی بر بنی اسرائیل به

بِمَا صَبَرُوا

سبب آنکه شکیبایی کردند

وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ (اعراف ۱۳۷)

و ویران کردیم آنچه را که همواره برمی افراشتند.

حفظ ارزشهای دینی، بوسیله مکانت در زمین [شیوه حکومت صالحان]

أَقَامُوا الصَّلَاةَ

نماز را [با شرایط ویژه‌اش] برپا می‌دارند

وَأَتَوْا الزَّكَاةَ

و زکات می‌پردازند،

وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ

و [مردم را] به کارهای پسندیده وامی‌دارند

وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ

و از کارهای زشت باز می‌دارند،

الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ

هم‌آنان که چون در زمین فرمانروایی عطاایشان می‌کنیم

<= وَ لِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ

و فرجام [همه] کارها فقط در اختیار خداست

سوال: سوره قصص آیه 5 چگونه بر ظهور حکومت مهدی (ع) دلالت دارد؟

ظاهر آیه دلالت بر قانون کلی و اراده و مشیت همیشگی خداوند در باره مستضعفان تا روز قیامت دارد .

این معنا را می توان از قرائنی بدست آورد :

۱- در آیه اراده خداوند به صیغه مضارع "نرید" آمده که دلالت بر استمرار دارد .

۲- اراده حتمی الهی ، بر عنوان "مستضعفین" وارد شده و مستضعفان بنی اسرائیل خصوصیت ندارند و فقط مخصوص مستضعفان بنی اسرائیل نیست .

۳- روایاتی که از طریق فریقین (شیعه و سنی) در ذیل آیه وارد شده است ، بر عمومیت این سنت الهی دلالت دارد .



وَالَّذِي بَعَثَ مُحَمَّدًا بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا

سوگند به کسی که برانگیخت پیامبر (ص) را به حق بشارت دهنده و بیم دهنده

إِنَّ الْأَبْرَارَ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ

که به یقین نیکان از ما خاندان پیامبر

وَشَيْعَتَهُمْ بِمَنْزِلَةِ مُوسَى وَشَيْعَتِهِ

و پیروان آنها به منزله موسی (ع) و پیروانش هستند

وَإِنَّ عَدُوَّنَا وَأَشْيَاعَهُمْ بِمَنْزِلَةِ فِرْعَوْنَ وَأَشْيَاعِهِ.

و نیز دشمنان ما و پیروان آنها به منزله فرعون و پیروان او باشند.

[سر انجام امامت پیروز و دشمنان آنها نابود می شوند]

آینده از آن مستضعفان [بازگشت حق به صاحب آن، مهدی علیه السلام]

@fosselat

وَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ ، وَبَرَأَ النَّسَمَةَ

قسم به کسی که شکافت دانه را

[مجمع البیان ج ۷ ص ۳۷۵]

لَتَعْطِفَنَّ الدُّنْيَا عَلَيْنَا بَعْدَ شِمَاسِهَا عَطْفَ الضَّرُوسِ عَلَى وَلَدِهَا

(دنیا همچون شتر بدخویی است که بعد از چموشی به ما روی می آورد و همچون شتری است که دوشنده شیر را گاز می گیرد)

وَتَلَا عَقِيبَ ذَلِكَ: (وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ

تا شیر را برای فرزندش نگهداری کند)، سپس امام این آیه را تلاوت فرمود: ما می خواهیم بر مستضعفان زمین منت گذاریم

وَنَجْعَلَهُمْ أُمَّةً

و آنها را پیشوایان قرار دهیم

وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ) (قصص ۵).

و وارثان آن قرار دهیم.

حکمت ۲۰۹ نهج البلاغه

**امام زمان علیه السلام بعد از تولد، آیه ۵ سوره قصص را تلاوت فرمود:**

حکیمه خاتون (س) (دختر امام جواد(ع)) می گوید :

امام حسن عسگری (ع) با پیکی از من خواست : امشب هنگام افطار پیش ما بیا ، تا خدا تورا به دیدار حجت خود و خلیفه پس از من شاد کند .

آن شب به خانه امام حسن عسگری (ع) رفتم . آنجا ماندم تا آن فرزند متولد شد .

فردای آن روز به نزد برادرزاده ام آمدم ، اما آن کودک را ندیدم . وقتی سراغ گرفتم فرمود :

"او را به همان کسی سپردیم که مادر موسی (ع) فرزندش را به او سپرد."

هفت روز بعد به دستور امام به خانه او رفتم و برادرزاده ام در حالی که فرزند خود را در آغوش گرفته بود ،

خطاب به وی فرمود :

"پسر من سخن بگو." آن کودک لب به سخن گشود سپس این آیه را تلاوت فرمود :

وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ (قصص ۵)

ما می‌خواستیم به آنان که در [آن] سرزمین به زبونی و درماندگی سوقشان دادند نعمت [بارزش نجات از ستم

فرعونیان را] عطا کنیم، و آنان را پیشوایان و وارثان [اموال و سرزمین‌های ستمگران] گردانیم

پیام ها و آموزه های مهدوی آیه ۵ و ۶ سوره قصص



@fosselat

۱- نُرَيْدُ : بیانگر قطعیت و حتمیت ظهور و استمرار این سنت الهی است.

۲- اَنْ نَّمُنَّ : عظمت و اهمیت این نعمت بزرگ را بیان می کند .

۳- عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُوا فِي الْأَرْضِ :

برای مظلومان جهان ، امید بخش است و پیام استقامت و ایستادگی را در بر دارد .
 => پس ، مهدی علیه السلام به فرمان الهی ، برای نجات و رهایی مظلومان از چنگال خون آشامان خواهد آمد .

در نتیجه : اراده قطعی و پیوسته خداوند بر این امر تعلق گرفته که با نابودی مستکبران ، مظلومان جهان وارث زمین گردند .

۴- آینده از آن مستضعفان و مظلومان تاریخ است .

۵- امامت همانند بعثت ، نعمت ویژه ای است که خداوند بر مردم منت می نهد .

(قصص ۵ و آل عمران ۱۶۴)

۶- خداوند ، کافران را بوسیله مومنان ، خوار و ذلیل می کند . (قصص ۶)